

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مشاوره M.A

عنوان :

بررسی مقایسه ویژگی های شخصیتی دانش آموزان ورزشکار در رشته

های انفرادی و گروهی پایه اول دوره متوسطه شهرستان شیراز

استاد راهنما

دکتر سهیلا جاهدی

استاد مشاور

دکتر لادن معین

نگارش

نرگس خاتون بیضایی پور

تابستان ۱۳۸۹

تقدیم به

روح بلند مادرم

که شاهد موفقیت فرزندش نبود

تقدیم به

پدر بزرگوارم

که جای خالی مادر را برایم پر نمود

سپاسگذاری

معشوق مطلق را حمد و سپاس سزااست که تمام موجودات عالم مقید اویند همه راه او می
پویند و وصل او می جویند و حمد او می گویند.

حمد و سپاس خدای متعال را که دمی دیگر مرا فرصت داد تا بتوانم از محضر اساتید محترم
کسب فیض نموده و بخشی دیگر از تحصیلاتم را به پایان برسانم. وظیفه خود می دانم از
تمامی عزیزانی که به نوعی در اجرای این پژوهش مرا یاری نموده اند، تشکر و قدردانی
نمایم. چرا که اگر راهنمایی های ایشان نبود انجام این کار میسر نمی شد.

از اساتید فرهیخته و بزرگوارم سرکار خانم **دکتر سهیلا جاهدی** (استاد راهنما) سرکار
خانم **دکتر لادن معین** (استاد مشاور) که در تمام مراحل این پژوهش با بذل محبت و صبر و
حوصله و راهنمایی های علمی و بی دریغشان صمیمانه و دلسوزانه مرا یاری نموده اند،
تشکر و قدر دانی نموده و برای ایشان از خداوند متعال آرزوی موفقیت و شادکامی در
تمامی مراحل زندگیشان دارم.

در پایان از **خانواده عزیزم** که همیشه مرا در تمام مراحل تحصیلی پشتیبان و حامی بوده اند
صمیمانه تشکر و قدر دانی می کنم. به امید آن که بتوانم روزی حمایت های دلسوزانه آنها
را پاسخگو باشم.

چکیده :

هدف از این مطالعه بررسی مقایسه ویژگی های شخصیتی دانش آموزان ورزشکار سال اول دوره متوسطه شهرستان شیراز در رشته های انفرادی و گروهی می باشد.

روش پژوهش : از نوع علی - مقایسه ای است. جامعه آماری : کلیه دانش آموزان پایه اول دوره متوسطه نواحی چهار گانه شیراز هستند که در سال تحصیلی (۸۸-۸۹) مشغول به تحصیل می باشند. تعداد کل دانش آموزان ۴۲۰۰ نفرند که تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه شامل ۱۵۰ پسر و ۱۵۰ دختر می باشد. روش نمونه گیری به روش خوشه ای - چند مرحله ای صورت گرفت که از بین نواحی چهار گانه شیراز یک ناحیه (ناحیه ۳) به شکل تصادفی انتخاب گردید و از بین مدارس آن ناحیه شش مدرسه شامل سه مدرسه پسرانه و سه مدرسه دخترانه به همان روش تصادفی برگزیده شد. ابزار سنجش در این پژوهش پرسشنامه شخصیتی ۱۲۵ سؤالی برن رویتز می باشد که بر روی جامعه نمونه اجرا گردید. داده ها با استفاده از تحلیل واریانس تجزیه و تحلیل گردید.

نتایج پژوهش نشان داد که ورزشکاران رشته های انفرادی درون گراتر از ورزشکارانی هستند که در رشته های گروهی فعالیت می کنند. و ورزشکارانی که در رشته های گروهی فعالیت دارند اجتماعی تر از ورزشکارانی هستند که در رشته های انفرادی فعالیت دارند. بین دانش آموزان ورزشکار انفرادی و میل به درون گرایی و دانش آموزان ورزشکار گروهی و میل به اجتماعی بودن تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0,05$)

نتایج دیگر پژوهش نشان داد که بین ورزش انفرادی بدمینتون و اعتماد به نفس و ورزش گروهی فوتبال و میل به عصبیت ورزشکاران تفاوت معناداری وجود ندارد ($P > 0,05$)

کلید واژه ها : ویژگی های شخصیتی، درون گرایی، اعتماد به نفس، اجتماعی بودن، میل به عصبی بودن، ورزش انفرادی، ورزش گروهی، دانش آموزان ورزشکار.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : کلیات پژوهش
۱	مقدمه
۴	۱-۱ بیان مساله
۶	۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش
۸	۱-۳ اهداف پژوهش
۸	۱-۳-۱ اهداف کلی
۸	۱-۳-۲ اهداف اختصاصی
۹	۱-۴ فرضیات پژوهش
۹	۱-۵ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای اساسی پژوهش
۹	۱-۵-۱ ویژگی های شخصیتی
۱	۱-۵-۲ درون گرایی - برون گرایی
۱۱	۱-۵-۳ اعتماد به نفس
۱۱	۱-۵-۴ اجتماعی بودن
۱۱	۱-۵-۵ میل به عصبی بودن
۱۱	۱-۵-۶ ورزش گروهی
۱۲	۱-۵-۷ ورزش انفرادی

۱۲ ۸-۵-۱ دانش آموزان ورزشکار.....

فصل دوم : ادبیات و پیشینه پژوهش

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳مقدمه.....
۱۴۱-۲ شخصیت و نظریه های آن.....
۱۴۱-۱-۲ تعریف شخصیت.....
۱۶۲-۲ عوامل مؤثر در رشد شخصیت.....
۱۷۱-۲-۲ عوامل شخصی.....
۱۹۳-۲ عوامل خانوادگی.....
۱۹۱-۳-۲ پدر و مادر.....
۱۹۲-۳-۲ پایگاه اجتماعی - اقتصادی خانواده.....
۱۹۴-۲ عوامل اجتماعی.....
۲۰۵-۲ مهم ترین عوامل اجتماعی که بر روی شخصیت کودک اثر می گذارند.....
۲۰۱-۵-۲ محیط مدرسه.....
۲۰۲-۵-۲ محیط اجتماعی عمومی.....
۲۰۶-۲ ورزش و رشد شخصیت.....
۲۱۷-۲ ورزش و شخصیت.....

۲۱ ۸-۲ اثر ورزش بر روی شخصیت
۲۱ ۸-۲-۱ کسب اعتماد به نفس در اثر رشد و تکامل بدنی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۲ ۸-۲-۲ کسب روحیه مقاوم در برابر مشکلات
۲۳ ۸-۲-۳ داشتن روحیه ای با نشاط
۲۳ ۸-۲-۴ شکوفا شدن استعداد های نهفته
۲۴ ۸-۲-۵ تمایل به برون گرایی
۲۴ ۸-۲-۹ ارتباط ساختمان بدنی و نوع شخصیت
۲۶ ۸-۲-۱۰ نظریه های شخصیت
۲۷ ۸-۲-۱۰-۱ رویکرد یادگیری اجتماعی
۲۸ ۸-۲-۱۰-۲ رویکرد روانکاوی
۳۱ ۸-۲-۱۰-۳ رویکرد پدیدار شناختی
۳۲ ۸-۲-۱۰-۴ رویکرد صفات
۳۳ ۸-۲-۱۱ دیدگاه های شخصیتی
۳۳ ۸-۲-۱۱-۱ دیدگاه آیزنک
۳۵ ۸-۲-۱۱-۲ دیدگاه آلپورت
۳۶ ۸-۲-۱۱-۳ دیدگاه کرچمر

۳۸ دیدگاه شلدون ۴-۱۱-۲
۳۹ دیدگاه فروم ۵-۱۱-۲
۳۹ دیدگاه سولیوان ۶-۱۱-۲
<hr/>	
۴۰ دیدگاه مورفی ۷-۱۱-۲
۴۰ اهمیت ورزش ۱۲-۲
۴۱ اهداف اصلی تربیت بدنی و ورزش ۱۳-۲
۴۱ هدف های جسمانی ۱-۱۳-۲
۴۲ هدف های روانی ۲-۱۳-۲
۴۲ هدف های اجتماعی ۳-۱۳-۲
۴۲ شخصیت و ورزش ۱۴-۲
۴۷ ویژگی های شخصیتی و رفتاری ورزشکاران ۱۵-۲
۴۹ پیشینه پژوهش ۱۶-۲
۵۰ پژوهش های انجام شده در داخل کشور ۱-۱۶-۲
۵۷ پژوهش های انجام شده در خارج کشور ۲-۱۶-۲
۶۲ نتیجه گیری

فصل سوم : روش پژوهش

۶۴مقدمه
۶۴۱-۳ روش پژوهش

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۶۴۲-۳ جامعه آماری و روش نمونه گیری
۶۵۳-۳ ابزارهای گردآوری اطلاعات
۶۶۴-۳ روش نمره گذاری و تفسیر آن
۶۷۵-۳ روش اجرا و چگونگی گردآوری اطلاعات
۶۷۶-۳ شیوه های تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

۶۸مقدمه ...
----	----------------

۶۹۱-۴ آمار توصیفی
۷۰۲-۴ تجزیه و تحلیل آمار استنباطی

فصل پنجم : نتایج و پیشنهادات

۷۴مقدمه
۷۴۱-۵ خلاصه پژوهش
۷۵۲-۵ بحث و نتایج
۷۹۳-۵ جمع بندی نهایی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸۱۴-۵ محدودیت های پژوهش
۸۱۱-۴-۵ محدودیت های در کنترل پژوهشگر
۸۲۲-۴-۵ محدودیت های خارج از کنترل پژوهشگر
۸۲۵-۵ پیشنهادات پژوهشی
۸۳۱-۵-۵ پیشنهادهای آموزشی و تربیتی
۸۳۲-۵-۵ پیشنهاد تحقیقی و پژوهشی
۸۴۳-۵-۵ پیشنهاد کاربردی
۸۵منابع فارسی
۹۰منابع لاتین

پیوست ها

پیوست الف « پرسشنامه شخصیتی برن رویتز »

پیوست ب « پرسشنامه دموگرافیک مشخصات ورزشکاران »

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۶۹	جدول (۱-۴): توصیف نمونه آماری بر حسب رگه های شخصیتی.....
۷۰	جدول (۲-۴): آماری استنباطی بر اساس فرضیه اول پژوهش
۷۱	جدول (۳-۴): آماری استنباطی بر اساس فرضیه دوم پژوهش
۷۲	جدول (۴-۴): آماری استنباطی بر اساس فرضیه سوم پژوهش
۷۳	جدول (۵-۴): آماری استنباطی بر اساس فرضیه چهارم پژوهش

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

حرکت و جنبش از ویژگی های حیات انسان و دارای انگیزه و ریشه ای در سرشت او و عاملی برای رشد و سلامت و نشاط اوست. انسان نیازمند به حرکت و ناگزیر از حرکت است، منع انسان از حرکت، نه تنها موجب توقف رشد بلکه سبب افسردگی، بروز رفتار نابهنجار و از دست رفتن شور و نشاط زندگی وی می گردد (رحیمی نژاد، ۱۳۷۱).

تربیت بدنی و علوم ورزشی یکی از رشته های آموزشی و تربیتی نظام تعلیم و تربیت است و به عنوان زیر مجموعه ای از آن در جهت تحقق اهداف آموزشی و پرورشی گام بر می دارد. تربیت بدنی رابطه مستقیم و بسیار نزدیکی با سلامتی و تندرستی افراد جامعه دارد و هدف نهایی آن بهبود بخشیدن و افزایش تندرستی و سلامتی اشخاص در تمام ابعاد وجودی آنها است و این مطلب هنگامی مشخص تر میشود که تربیت بدنی در ارتباط با قشر نوجوان و دانش آموزان مطرح گردد (کریمی، ۱۳۸۰).

تربیت بدنی و ورزش جز جدانشدنی تعلیم و تربیت و وسیله ای برای رسیدن به سلامت جسمانی و روانی نسل جوان است. نباید چنین تصور شود که تربیت بدنی امری بی ارزش و تفریحی است و صرفاً وسیله ای است که موجبات سرگرمی و مشغولیت افراد را فراهم می سازد، برعکس باید آن را جز مهمی از فعالیت های زندگی به شمار آورد. فعالیت های ورزشی یکی از مهمترین عوامل محیطی است که بر بخش طبیعی و بدن آدمی بیشترین تاثیر را دارد و آن را دست خوش تغییر های مناسب و ضروری و مفیدی می سازد (شاملو،

(۱۳۷۸).

چون سنین نوجوانی از جهاتی بسیار پر اهمیت و قابل تأمل است. با رشد جسمانی و جهش های رشدی به یک باره بدن در مقادیر بزرگی تغییر اندازه پیدا می کند و این تغییرات جسمی با تغییرات روانی مختلفی همراه است. در این سنین شخصیت افراد در حال شکل گیری است و نیاز به استحکام شخصیت و پشتیبانی عاطفی شدیداً احساس می شود. و در اینجاست که نقش تربیت بدنی بیش از پیش مشخص می گردد. به دلیل این که برای رشد جسمانی و روانی فرد مسیر درستی را باید انتخاب کرد تا در بهیچوجه تحولات، فرد بتواند خود را برای پذیرش مسئولیت های آینده و ساختن خود و اجتماع آماده تر نماید (صاحب الزمانی، ۱۳۸۴).

در سالهای گذشته مربیان و ورزشکاران به خوبی پی برده اند که موفقیت در ورزش تنها نتیجه فعالیت و کارایی جسمانی نیست و جنبه های روان شناختی هم می بایست مورد توجه قرار گیرد و علمی که در این رابطه نقش به سزایی ایفا می کند «روان شناسی ورزش» نام دارد روان شناسی ورزش با علاقه به مطالعه در شخصیت ها و ویژگی های شرکت کنندگان در مسابقات ورزشی شکل گرفت و ویژگی خاص آن تمرکز این رشته بر مطالعه رفتار فرد در فعالیت های حرکتی است و هدف آن توضیح، توصیف، پیش بینی و تغییر چنین رفتاری در چارچوب ورزش و موقعیت های فعالیت های حرکتی است (میر منصور، ۱۳۸۳).

روان شناسان ورزشی به منظور تقویت جنبه های روان شناختی ورزشکاران و برای شناخت بهتر ورزشکاران و برنامه ریزی تمرین های ذهنی و روانی، لازم است که نخست ویژگی های شخصیتی ورزشکاران رشته های مختلف ورزشی را بدانند، به همین علت بیشترین پژوهش ها در روان شناسی ورزش به «شخصیت» اختصاص داشته است (رمضانی نژاد، ۱۳۸۲).

پژوهش در رابطه با شخصیت و ورزش پیشینه ی طولانی دارد و مطالعات اولیه در بعضی رشته های روان شناسی با ورزش منطبق است (یگانه، ۱۳۸۰). بسیاری از محققان معتقدند که فعالیت های تربیت بدنی و ورزش آمیخته با تربیت روانی است و هر تجربه حرکتی یا تغییر جسمانی، یک تغییر یا تجربه روانی را به همراه دارد و شرکت در چنین فعالیت هایی را از روش های مهم تکامل جسمانی و روانی می دانند.

روان شناسان ورزش ارتباط بین عملکرد ورزشی و شخصیت را مورد بررسی قرار می دهند و می کوشند تا در زمینه ورزش و شخصیت به سؤال های بسیاری پاسخ گویند. این پژوهش نیز در نظر دارد به سؤال هایی که در زمینه ورزش و شخصیت وجود دارد مناسبترین پاسخ را ارائه دهد. مهمترین سؤال هایی که در این زمینه مطرح شده است عبارت است از:

آیا شخصیت فرد در نتیجه ی شرکت در ورزش تغییر می کند؟ آیا ورزشکاران با غیر ورزشکاران در ویژگی های شخصیتی متفاوتند؟ آیا افراد به علت دارا بودن خصوصیات ویژه شخصیتی، در رشته ای معین شرکت می کنند؟ آیا ورزشکاران رشته های مختلف بر اساس شخصیت از همدیگر قابل تشخیص اند؟ آیا علایم شخصیتی مشخصی وجود دارد که به وسیله آنها بتوان موفقیت ورزشی را پیشگویی کرد؟ و آیا ویژگی های شخصیتی ورزشکاران ماهر و نخبه با مبتدیان و ورزشکاران عادی متفاوت است؟ (میرمنصوری، ۱۳۸۳).

روان شناسان ورزشی نیز برای هر کدام از این پرسش ها، پاسخ های متفاوتی ارائه کرده اند، در بسیاری از موارد، مشکلات و موانع پژوهش نیز مزید بر علت شده است. آنچه مسلم است این است که فعالیت های ورزشی و فیزیکی اثرهای روانی برای ورزشکاران در بر دارد و صفات شخصیتی نیز ممکن است در اثر شرکت در فعالیت های ورزشی تغییر یابد (بیکر، ۲۰۰۴). با این حال هنوز پژوهش های زیادی مورد نیاز است تا به صورت یک نظریه مستدل و قاطع تأثیر فعالیت های ورزشی را بر شخصیت افراد و ویژگی های ورزشکاران

شرکت کننده در رشته های ورزشی بیان کند.

تربیت بدنی با استفاده از نتایج پژوهش های روان شناسی به پیشرفت های چشمگیری نایل آمده و نتایج ارزشمندی را عرضه داشته است. به طوری که اهمیت روان شناسی در حیطه تربیت بدنی تا آن حد است، که مربیان تربیت بدنی خود را نیازمند به حداقل اطلاعات در این زمینه می دانند. با توجه به این که ویژگی های شخصیتی یکی از موضوعات مهم و اولیه مورد توجه روان شناسی ورزشی بوده، در این پژوهش در پی یافتن نقش و تأثیر فعالیت های ورزشی در شکل گیری و تغییرات خصوصیات روانی هستیم و در پی آن هستیم که از طریق پژوهش های مختلف تأثیر متقابل جسم و روان را بررسی کنیم.

پژوهش های وسیعی در زمینه تأثیر فعالیت های ورزشی مختلف بر ویژگی های شخصیتی در دنیا انجام شده است. اما این مقوله در ورزش مدارس کشور به صورت علمی و تجربی جای خود را باز نکرده است به همین دلیل در این پژوهش به بررسی مقایسه ویژگی های شخصیتی دانش آموزان ورزشکار (پسر و دختر) در رشته های انفرادی و گروهی پرداخته می شود امید است نتایج حاصله از این پژوهش دریچه امید برای حل مشکلات شخصیتی دانش آموزان عزیز باشد.

۱-۱ بیان مساله

نظریه های شخصیت همواره به دنبال این بوده اند که بتوانند با شناخت ویژگیهای شخصیتی افراد رفتار آنها را پیش بینی کنند، روانشناسی شخصیت برای کلیت فرد و تفاوت های فردی اهمیت خاصی قائل است. اگرچه روانشناسان شخصیت، وجود شباهت هایی بین افراد را قبول دارند، اما توجه آنها بیشتر به تفاوت های افراد از یکدیگر معطوف است (ایزدی، ۱۳۶۱).

انسان موجودی است که دارای مجموعه ای از ویژگی های جسمانی و مشخصه های روانی است که آنها را نمی توان از یکدیگر جدا کرد (آزاد پهلوان، ۱۳۷۹).

طوری که رابطه بین جسم و روان رابطه مصنوعی و جبری نیست بلکه یکی دنباله رودیگری است (رضوی، ۱۳۷۹). بنابراین انسان باید در تکامل جسمانی و روانی خود بکوشد زیرا جسم و روان برهم تاثیر متقابل دارند. جسم که حامل روان است می تواند وسیله ای برای تقویت آن باشد. تربیت روان و پرورش و رشد خصلت های شخصیتی و اجتماعی صحیح نه تنها در راس برنامه های تربیتی انبیاء قرار دارد بلکه بسیاری از نهادهای اجتماعی و آموزشی هم می کوشند تا با تکیه بر تجارب و یافته های علمی و بهره گیری از علوم رفتاری و انسانی به رشد روانی افراد جامعه در دنیای امروز کمک کنند (رمضانی نژاد، ۱۳۸۱).

بنابراین تربیت بدنی و ورزش به عنوان جلوه ای از جریان کلی تعلیم و تربیتی فرایندی است آموزشی و تربیتی، که هدف آن بهبود بخشیدن به تعالی و رشد انسان از طریق فعالیتهای جسمانی است (کوزه چیان، ۱۳۸۴).

از سالها پیش این موضوع مطرح بوده است که انتخاب رشته های ورزشی مختلف توسط ورزشکاران باید بر اساس آمادگی جسمانی آنان تعیین شود، و بر این اساس، متخصصان ورزش به ورزشکاران فعالیتهایی را پیشنهاد می کنند که با صفات و ویژگی های جسمانی آنها همخوانی داشته باشد. از دو دهه، قبل این مساله نیز مطرح است که انتخاب رشته ورزشی علاوه بر تکیه بر ویژگی های جسمانی، باید بر اساس آمادگی های روان شناختی نیز باشد.

بسیاری از مربیان در کشورهای پیشرفته از نظر ورزشی، درانتخاب افراد برای شرکت در رشته های خاص، ابتدا به شناخت خصوصیات شخصیتی افراد می پردازند و براساس این شناخت ، ورزشکاران دارای ویژگی های خاص را برای رشته های خاص آن ویژگی ها انتخاب می نمایند.

امروزه مطالعه رابطه بین شخصیت و ورزش موضوع اصلی مطالعه در روانشناسی ورزشی است و قسمت مهم مقالات و اطلاعات که درجریان کنگره های اختصاصی ارائه می شود به این امر مربوط می شود (ابراهیمی مقدم، ۱۳۸۰). اگر چه شخصیت افراد از اوائل زندگی شکل می گیرد ولی بعضی از کارشناسان براین باورند که شخصیت با تجارب بعدی تغییر می یابد و اصلاح می شود (آزاد پهلوان، ۱۳۸۶). و برخی از محققین نیز از ورزش بعنوان وسیله ای برای تربیت و شکل پذیری شخصیت یاد کرده اند که می توان به تحقیقات دریوی^۱ (۱۹۹۸) اشاره کرد که نشان داد شجاعت، گذشت، انضباط ، پشتکار و ویژگی هایی هستند که از مشارکت در ورزش حاصل می شوند.

بنابراین پژوهش حاضر درصدد است صفات و ویژگی های شخصیتی ورزشکاران رشته های انفرادی (بدمینتون) و رشته های گروهی (فوتبال) را مورد بررسی و مقایسه قرار دهد و به پاسخ این سوال نایل شود که :

آیا تفاوتی بین ویژگی های شخصیتی دانش آموزان ورزشکار در رشته های انفرادی و گروهی در بین

پسران و دختران وجود دارد ؟

۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش